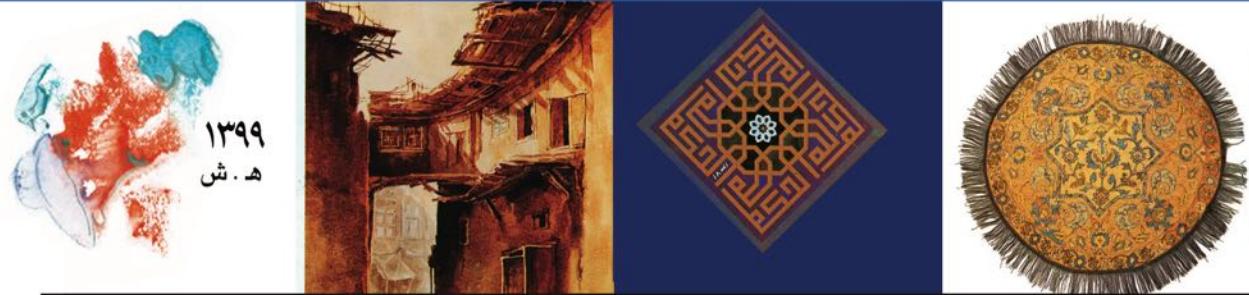

تولگ نهم

ملي سرود

دا عزت د هر افغان دی	دا وطن افغانستان دی
هر بچی بې قهرمان دی	کور د سولې کور د توري
د بلوخو د ازبکو	دا وطن د ټولو کور دی
د ترکمنو د تاجکو	د پښتون او هزاره وو
پامیریان، نورستانیان	ورسره عرب، گوجردی
هم ايماق، هم پشه يان	براھوي دی، ټلباش دی
لکه لمر پرشنه آسمان	دا هېواد به تل څلپري
لکه زره وي جاويдан	په سينه کې د آسيا به
وايو الله اکبر وايو الله اکبر	نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هذ
ر

A R T

نهم ټولگی

د چاپ کال ۱۳۹۹ هـ . ش.

الف

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: هنر

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د هنر برخې د درسي کتابونو علمي او مسلکي غړي

اپدیټ کوونکۍ: د پښتو ژبې د اپدیټ ډیپارتمنټ علمي او مسلکي غړي

تولګۍ: نهم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکۍ: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

خپروونکۍ: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوی ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۹ هجري شمسي

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلنډ کېږي.

د پوهنې ۵ وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

دلوي او بسونکي خداي ﷺ شکر په ئاي کوو، چې مورته يې ژوند رابسلۍ، او د لوسټ او ليک له نعمت خخه يې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفى ﷺ چې الهي لومړنې پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

خرنګه چې تولو ته بنکاره د ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد بنوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنوونکي، زده کوونکي، کتاب، بنوونځي، اداره او د والدینو شوراګانې د هېواد د پوهنې نظام شپرگونې بنسټيغ عناصر بل کېږي، چې د هېواد د بنوونې او روزنې په پراختيا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسي مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په بنوونيز نظام کې د دوې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دي.

له همدي امله د بنوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړې ټوبونو خخه دي. همدارنګه په بنوونځيو، مدرسو او تولو دولتي او خصوصي بنوونيزو تأسیساتو کې، درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې خاي لري. مور په دې باوريو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسپدلي نشو.

پورتنيو موخو ته د رسپدو او د اغېنزاک بنوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له تولو زړه سواندو بنوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېردو لو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سېمووي، او د یوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوبښن وکړي. هره ورڅ د ژمنې په نوي کولو او د مسئوليټ په درک سره، په دې نيت لوسټ پيل کړي، چې دن ورځې گران زده کوونکي به سباد یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولني متمند او ګټور او سپدونکي وي. همداراز له خورو زده کوونکو خخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښته لرم، خوله هر فرصت خخه ګڼې بورته کړي، او د زده کړي په پروسه کې د خيرکو او فعلو ګډونوالو په توګه، او بنوونکو ته په درناوي سره، له تدریس خخه بنه او اغېنزاکه استفاده وکړي.

په پاي کې د بنوونې او روزنې له تولو پوهانو او د بنوونيز نصاب له مسلکي همکارانو خخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې يې نه ستري کډونکي هلي خلپي کړي دي، مننه کوم، او د لوي خداي ﷺ له دربار خخه دوي ته په دې سېپڅلې او انسان جوړوونکي هڅي کې بريا غواړم.

د معاري او پرمختللي بنوونيز نظام او د داسي ودان افغانستان په هيله چې وګړي ېې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دكتور محمد ميرويس بلخي

لپ لپ

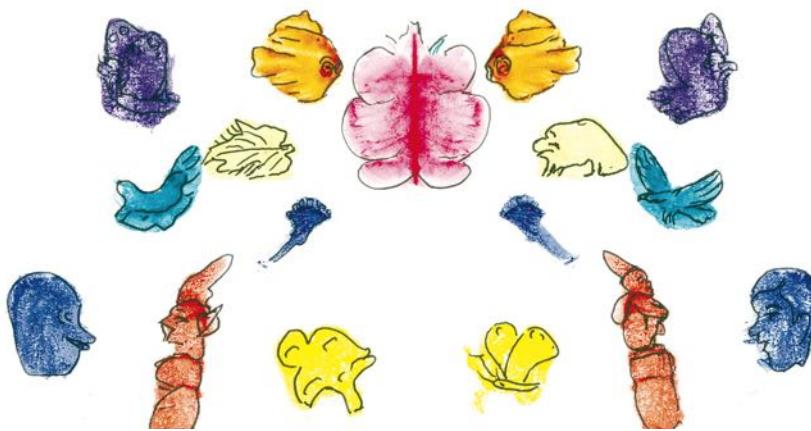
سرليک	مخونه
۱	په رنگه خپو انخورگري
۲	د معاصر افغانستان د هنر تاریخ
۳	په مصنوعي موادو ټاپه کول
۴	په ختوکې شبکه جورول
۵	دلوبديع هنر
۶	د کلیزې دیزاین او نقاشي
۷	دلوبديع معاصر هنر
۸	له بیکاره کاغذی قطیو خخه د لاسي کار جورول
۹	د هندسي دیزاینو نو کاپي کول
۱۰	د افغانستان له هنري مؤسسو سره بلدتیا

سرليک	مخونه
۱۱ له شعر خخه انځورګري	۳۱
۱۲ له کمپیوټر سره بلدتیا	۳۳
۱۳ د ډیوپ ساده میناتوری کاپي کول	۳۵
۱۴ دبپلو بپلو سکويونو او ګل ګنډونو سره بلدتیا	۳۷
۱۵ د ډیوه ساده ګل (ګنډنې) جوړول	۴۱
۱۶ د افغانی هنرمندانو پېژندنه	۴۳
۱۷ د فرقاني آيتونو بر جسته کول	۴۵
۱۸ په نقاشي کې د (Paint) له پروگرام ګټه اخېستنه	۴۷
۱۹ د افغانستان له ملي موزیمونو سره بلدتیا	۵۱

په رنگه خپو انحور گري تر او سه مو په رنگه خپو نقاشي کړي ۵۵؟

له نقاشي کولو مخکي خپل کاغذ په خپله خوبنې له منځ خخه قات کړئ.
داسي هم کولي شئ چې کاغذ يو يا خو ځایه قات کړئ. بيا کاغذ بېرته
خلاص کړئ او په خپله خوبنې رنگه خپي چې نه ډېري ټینګې وي او
نه اوبلني د کاغذ پر يوه قات کېږدي او بېرته ېې قات کړئ او لېر خه فشار
ورکړئ. کله چې کاغذ خلاص کړئ و به ګورئ چې د پخوانی خپي په شان
يوه بله خپه د کاغذ په بل مخ پربوتې د.

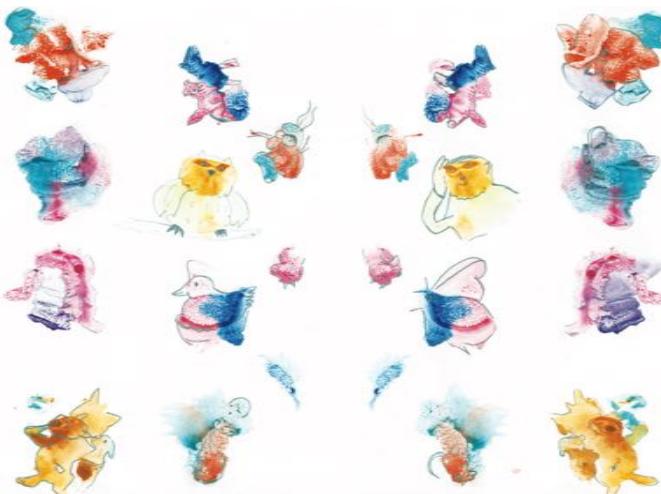
دا کار خو واره په لويو او ورو خپو د کاغذ په بېلو بېلو برخو تکرار کړئ
چې د کاغذ د قات کېدو له امله رنګينې خپي منځ ته راشي. بيا لېر خه صبر
وکړئ چې رنگ وچ شي. تر وچېدو وروسته د رنگه خپي له هري خوا
څخه وګورئ او په هغې کې بېل بېل شکلونه پیدا کړئ.

او بیاپی د خپلې خوبنې په انځورونو بشپړ کړئ.
هر خومره شکلونه چې په کې پیداکړئ ستاسي د بریالیتوب نښه ده.

(۲) تصویر) د خپلې خوبنې خپې د کاغذ پر مخ کېږدئ او هغه قات کړئ، ترڅو په بل مخ هم همغه خپې په کې رامینځته شي.

(۳) تصویر) له هري خوا خخه رنګه خپې ته وګوري او آشنا شکلونه په کې پیداکړئ.
رنګه خپې په آشنا شکلونو واروی.

تمرین

د رنګه خپو شکلونه چې په ناخاپي ډول ایجاد شوي دي، بشپړ کړئ.

د معاصر افغانستان د هنر تاریخ

د اوسمی او پخوانی افغانستان په هنري آثاروکې
کوم توپیرونہ په گوته کولی شئ؟

له هندوستان خخه د چاپ د ماشین په راولپولو او د ماشین خانې (مطبعي) له تأسیس خخه وروسته په کابل کې د کتابونو، ادبی، تاریخي او نورو رسالو د چاپولو کار پیل شو. د افغانستان لومړنۍ جریده ((شمس النهار)) په ۱۲۵۲ هـ ش کال کې نشر شو. د مشروطه غوبښونکو د غورخنگ په وخت کې د افغانستان د خلکو په تاریخ، فرهنگ، ادب کړو وروکې لوی بدلونونه خرګند شول چې د هغوله جملې خخه د نوبو بنوونځيو تأسیس، د سراج الاخبار د جریدې نشريدل، د دارالتألیف تأسیس، د حبیبې بنوونځي تأسیس، د چاپ ډبرینه خونه، د تورو او زنگو ګرافی او د درسي کتابونو تأییف د دې سبب شو چې د نوي نسل روشنان فکران وروزل شی. د دې بدلون په اوږدو کې د

(۱- تصویر) نوې د چاپ خ-

لوپدیخې نړۍ له تخنیکي پرمختګ او د نړۍ له آزادي غوشتونکو بدلوننو سره اړیکې تینګې شوې. د دموکراسۍ په لسیزه کې د افغانستان په معاصر تاریخ کې د استعدادونو د غورپیدو او د علمي او فرهنگي فعالیتونو د سرته رسولو زمينه برابره شوه. په دې لسیزه کې اديبانو، خپرونوکو او عالمانو خپل آثار د پوهې او هنر نړۍ ته وړاندې کړل. په ۱۳۰۲ هـ ش کال کې د صنایعو بنوونځی تأسیس شو. دا لومنې هنري بنوونځی و چې د (نقاشی، مجسمه جورونې، معماری او ...) خانګې بې درلوډې چې دا د نویو هنرونو د رامنځ ته کېدو پیل و په دې مرکزونو کې د هنرمندانو روزنې دې ته لارپرائیستله چې د نوی ټولنې له غوبښتو سره سم ګرافیک، تیاتر او موسیقی ته پراختیا ورکړل شي. په دې مرکزونو کې د فارغانو له خوا د کتابونو د تأليف، د هنر په پېلو بېلو خانګوکې د ډول ډول هنري آثارو فعالیت پیل شو. د دې هنرمندانو هنراو هغه هنر ونه چې پخوا په افغانستان کې موجود وو، د هېواد ضرورتونو ته یې خواب ورکاوه. په نننې نړۍ کې د اړیکو نیول او اطلاعاتي رسنۍ ډېر ارزښت لري او بېلا بېلې رسنۍ، لکه: وړڅانه، مجله، رadio، ټلویزیون، انټرنټ د هنرمندانو د هنر د مختلفو خانګوپه غاره وو چې دا هنرمندان د بنکلو هنرونو په پوهنځی او د صنایعو په بنوونځی کې پر زده کړو او تحصیل بوخت وو، ترڅو هنري آثار طرحه او سرته ورسوی. د مثال په توګه: د ګرافیک د خانګې زده کوونکې زده کوي چې په خه ډول نښانونه طراحی کړي او د مختلفو ورڅو له پاره پوستروونه جور کړي د ادارو، مؤسسو او شرکتونو لپاره پاکټونه او نښانونه جور کړي، مجلې او وړخانې خه ډول طراحی کړي، د کتابونو پوښونه خه ډول انځور کړي او د فابریکو د محصولاتو لپاره خه ډول کارتونونه ډیزاین کړي.

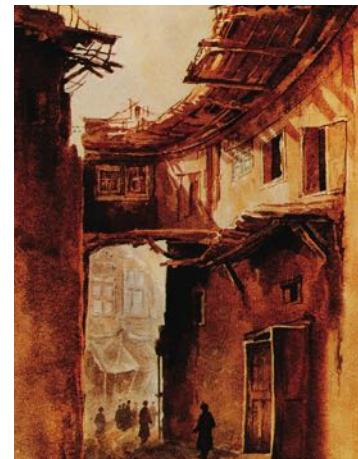
هغه کسان چې د تیاتر په خانګه کې تحصیل کوي، په مرکز او ولايتونو کې د تمثیل په چارو بوخت دي او یا په ټلویزیونو کې تمثیلی پارچې وړاندې کوي. ټوکې، فکاهي، هنري ټوټې او له ټلویزیون خخه د هغو وړاندې کول د معاصرې دورې له خانګر تیاواو خخه دي. ځینې هنرمندان د کاریکاتور یا طنزې تصویرونو د انځورونو فعالیت ترسره کوي مجلو او د وړڅانو لپاره انتقادی تصویرونه انځوروی.

(۲) تصویر: د قمرالدین چشتی د بنایسه
لکې معاصر اثر

(۳) تصویر: د شیر محمد باشی زاده د
بنایسه لکې او تذییب معاصر اثر

۴- تصویر) په روغنی رنگونو
د یوې کوڅې تصویر

دا فعالیتونه په خانګړې توګه په بېلوبېلو مذهبی، اقتصادي، ټولنیزو او سیاسي برخوکې زیات ارزښت پیداکوي. په شلمه پېړۍ کې په واقعی شکل د نړۍ په تکالوژۍ، اړیکو نېولو، په نوې بنوونه او روزنه او پوهنځیو کې زیات بدلونونه را منځ ته شوي دي. نوې اړتیاوې یې را پیداکړې. په معاصر ژوند کې دا فعالیتونه له هنر سره نژدې اړیکې لري او یا د هنري خانګو له خوا وړاندې کېږي.

د بېلوبېلو خانګو هنرمندانو، لکه: د معماري، نقاشي، ګرافيك، تیاتر او موسیقى هنرمندانو په نوی دوران کې د بشارونو څېرو ته بدلون ورکړي دی او د انسانانو په ژوندانه کې ډېر بدلونونه راغلي دي.

۵- تصویر) د معاصرې
نقاشي نمونه، په مزار شريف
کې د سخنې صاحب زیارت

(٦ تصویر) د کتاب به پښتی ګرافیک طرحه

په ننتيو وختونو کې یو ټلويزیونی تبلیغ او دیزاین په اقتصادي چاروکې زیات ارزښت لري او هغه هنرمندان چې دا دنده پر غاره لري، باید د کارکولو او د طرحو د وړاندې کولو د بېلو بېلو طریقو زده کړه وکړي. سربېره پردې د هنر څینې خانګې، لکه: نقاشی، ګرافیک، کاریکاتور او سینما نړیواله جنبه لري چې د دی خانګو د هنري آثارو وړاندې کوونکې په نړیوالو سیالیوکې په فرهنگي او هنري چارو بوخت دي. له دې امله ده چې د افغانستان ډېر هنرمندان په نورو هېوادونوکې په هنري فعالیتونو بوخت دي، څکه چې هنر پوله او سرحد نه پېژني او د انسانانو په روح باندې خپل تائیر پېړدې. د

افغانستان معاصر هنرمندان هڅه کوي چې د افغانی هنر او هنرمندانو له

پېژندنې سربېره نړیوال معاصر هنرته لاره پیداکړي.

او خپل هنر او فرهنگ په همدي چوکاټ کې بیان کړي.

تمرين:

۱- له کوم معاصر هنر سره مینه لري؟

۲- هغه پوسترونه چې په تصویر کې بې وينې، په څير سره وګوري؟ هغه په کومو طریقو خپل پیام خلکوته لېړدوی؟

۳- د کومو ادارو او مؤسساټو نښانونه پېژنې؟ تر اوسه مو د بانکونو نښانونوته پاملننه کړي ده؟

۴- د ټلويزیون د پروګرامونو په طراحی کې کوم هنرمندان برخه لري؟ د کالیو په طراحی، دیکور، ریانا چونه، د موسیقی په انتخاب، لارښونو او ... پروګرامونو ته پاملننه وکړي.

۵- د کاریکاتور د طراحی موځه خه ده؟

په مصنوعي موادو ټاپه کول

په باطله موادو کوم کارونه سرته رسولي شئ؟

ستاسي په شاخواكې داسي مواد وجود لري چې د استفادې وړ نه دي او کولي شو چې د ټاپه کولو لپاره تري ګته واخلو. خپلې شاخواته بنه وګوري هغه مصنوعي مواد چې د ټاپه کولو ورتیا لري، راتول کري، لکه: بېکاره تنۍ، الپن، کربې ستې، سریوبن، د غابنو د کريم تیوب، د اورلګيت خالي قطى او ... او همدارنګه کولي شئ چې د اوسيپنزو لويو او ورو سکولکه (بوه افغانیگي، ۲ افغانیگي، ۵ افغانیگي) خخه ټاپه جوره کري. د اسنج

(۲- تصویر) ټاپه به اشنا شکل بدلي شوي دي

(۱) تصویر) په مختلفو طبیعی موادو ټاپه کول

(۳- تصویر) دېنکلۇ طرحو لپارە له مصنوعي موادو خىخە گىھە اخىستە.

(۴ تصویر) له مصنوعي موادو خىخە د نقاشى تكىلىشىل شكل

له ټوتسو، د كاغذ له ورۇكى ټوقى او له
پلاستىكى كخورۇ خىخە پە تاپە كولو
كې گىھە اخىستىل كېرى. له دى موادو
خىخە پە عادى او يا پە لاس ٦ىنگ
شوي حالت كې كار اخېستىل كېرى.
هەغە پە بېلۇ بېلۇ رىنگونو ككې كېرى او
پە يوه سېپىن كاغذ يې ولگۈئ، ييا پە
جېر خىر سره ورته وگۈرئ، وروستە
د خطۇنۇ پە مرستە نوي شكلونە ترى
جور كېرى.

تمرين:

- ۱- د خو دېزايىنونو له يوخاى كېدو خىخە بېل بېل شكلونە جورولى شى؟
او د تاپى پە منئۇ كې نوي ارتىاط منئۇ تە راورى شى؟
- ۲- له تاپو خىخە پە گىچى اخىستىپى سره پە خېلە خوبنە انخور و كابىئ.

په خټو کې شبکه جورول:

شبکه جورول مو په کوم حای کې ليدلې دی?
ستاسي په فکر ولې خلک شبکه جوروی؟

له اسلامي ديزاينونو خخه په الهام اخيستلو چې له هغې سره بلد شوي
ياست، د خچلي خوبنې له ديزاين خخه يوه شبکه جوره کړئ. دې کار
لپاره مناسبه اندازه کاغذ چې د یوې تختې کاغذ $\frac{1}{3}$ برخه ده.

د خټو يوه صفحه د یو سانتي مترو په پنډوالي جوره کړئ چې ستاسي له
دیزاین سره برابره وي. د هغې د تیارولو لپاره لوړۍ د خټو صفحه، په
لاسو هواره کړئ، وروسته یې د اش ګزیا پريوبل شي باندې بنویه (هواره)

(۱- تصویر) له خټي خخه تیاره شوې
۵۵

۲) - تصویر د ختې په
صفحه باندې په کاغذ کې
پیزاین کېښوول کېږي.

کړئ. د ختې صفحې له تیارېدو خخه وروسته، په کاغذ کې انځور شوی
پیزاین د هغې پر مخ کېږدئ او د خطونو په سر د اسې خطونه وياسي چې
په خته یې نسباني پاتې شي. په لازمو وسیلو په خته باندې کوم خطونه چې
پیداشوی دي، د یوې پلاستیکي چارې په واسطه ژور کړئ او اضافي
خته تري پورته کړئ. په اخېر کې یې د لاس

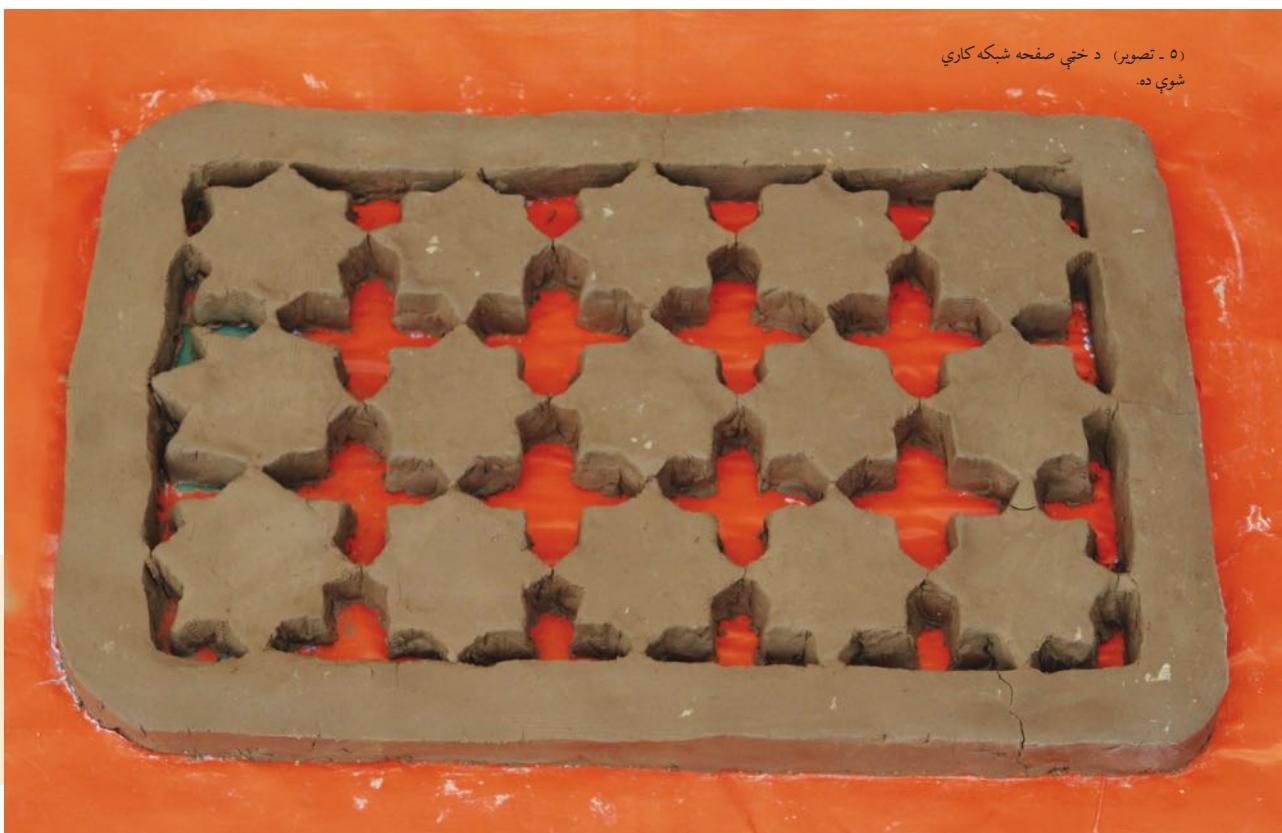

۳) - تصویر جیزاین د ختې
صفحې ته انتقال شوی دي او د
کارولو وردي.

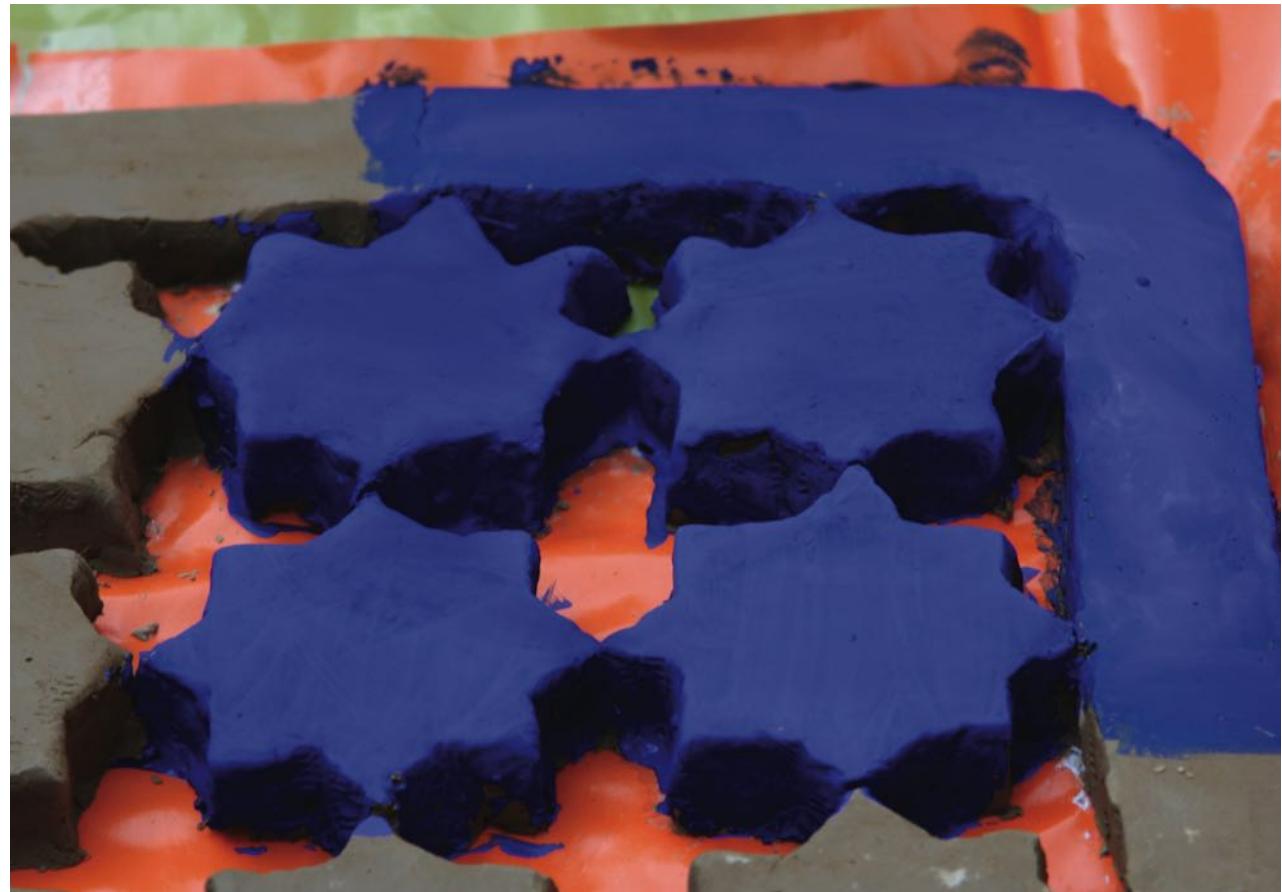
په واسطه بنویه کړئ. تر وچېدو وروسته شبکه شوي صفحه په داسې
رنګونو سره رنګ کړي چې بشکلا یې لازیاته شي.

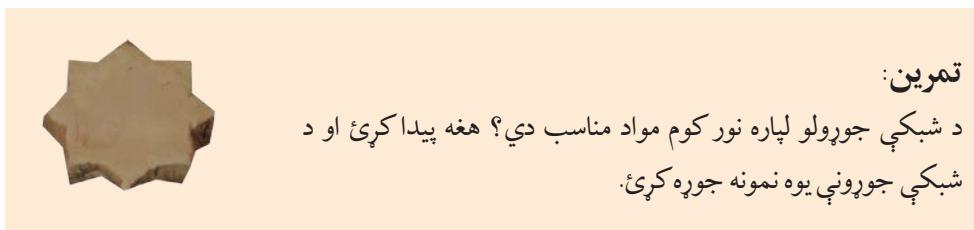
(۴ - تصویر) د ختني اضافه برخې د ختوله
صفحې شخه ویاسي.

(۵ - تصویر) د ختني صفحه شبکه کاری
شوی ده.

٦ - تصویر) شبکه شوی صفحه زنگه کړي
ترڅو بېنکلای شي

د لوپدیخ هنر

پوهیږئ چې د معاصر هنر رینسپی په کوهمو دورو
پوري اړه لري؟

(۱- تصویر د ((سان پیترو)
کلیسا د میکانژ اثر ایتالیا روم
م ۱۵۶۹)

رنسانس په لغت کې (بیازپریدنې) ته وايی. داسې ویل کېږي چې ایتالیا ی
هنرمندانو د یونان هنري او لرغونی روم ادبی او هنري طریقو او روشنونو ته
مخه وکړه. له همدي امله د دې دورې نقاشی او مجسمې جوړونې طبیعت
ته ورته والی لري. په دې دوره کې ډېر مهم هنرمندان، لکه ((داونچې)),
((میکل آنژ)) او ((رافائل)) دې.

۲، ۳، ۴ او ۵ تصویرونو ته پاملننه وکړئ.

(۲- تصویر) اخیرني مابنیام دایوه
دیوالی نقاشی ده چې د ((لئوناردو
داونچې)) اثر دی
د صومعې پر دېوال (د راهبانو د
ژوند کولو خای) ((سانتا ماریا دله
مراستیه)) د ایتالیا په میلان کې
م ۱۴۹۸ - ۱۴۹۵

(۳ - تصویر) د (سستینی) د کلیت په چت نقاشی د (میلان) آثر واتیکان روم ایتالیا دیوالی نقاشی (۱۵۰۸ تر ۱۰۱۲ پوری).

په دې دوره کې د انسان د بدن طبیعی تناسبانو، تون (درنگ درجه یا تېزوالی او ت والی) (سیوری او روبنسی) ریاضی، هندسي او پرسپکتیو (لرې او نژدې) په نقاشی، مجسمه او معماری کې زیات ارزښت درلود. انسان او د هغود بنوښونه د دې دورې له هنري کارو خخه وه. دا هنري بنې او حالتونه له ایطالیا خخه ټولې اروپا ته وغزیدل. د بېلو بېلو هنري خانګو هنرمندانو تر ۱۷ میلادی پېړی پورې د رنسانس له دورې خخه تقليد کاوه، تر هغې وروسته د ((باروک)) هنرمندانو لکه ((رامبراند)) په نقاشی کې نوې طریقې په خانګري ډول له نور او سیوری خخه په ګټې اخیستلو سره کار پیل کړ. ۵ تصویر ته وګوري

(۴ - تصویر) د (د آن مدرسه) د ((رافائل)) آرپه واتیکان، روم، ایطالیا کې ۱۵۰۹ میلاتي.

په ۱۸ ميلادي پېړي کې هنرمندانو شاعرانه خيالاتو، ليدنو، عواطفو او احساساتو ته مخه وکړه او پارونونکي رنګونه او طراحی يې انځور کړي او رومانتيزم يې منځ ته راواړ. درومانتيزم مشهور نقاشان ((دولاكروا)) او ((ژايکو)) نومونه د یادولو

وردي. ٦ تصویر ته وګوري.

وروسته د آکاديمۍ استادان، لکه: ((انګر)) او ((داوید)) د دویس څل لپاره درنسانس دورې ته را وګرڅېدل او په هنري موضوعاتو کې يې له (پخوانيو) طريقو خخه پيروي وکړه او نوی کلاسيزم

يې منځ ته راواړ. (٧ او ٨ تصویر ته وګوري). سور هنرمندان، لکه: ((ميله)) او ((ګربه)) هغوي نوي طريقي او روشنونه کارول او درومانتيزم له شاعرانه خيالاتو او احساساتو خخه تېر شول او د هنر له آکاديميكو اصولو خخه يې فاصله ونپوله. دوى په خپلو آثارو کې د خلکو د ربنتيني ژوندانه په انځورولو پیل وکړ. له دې امله د دوى د کار موضوع د کارگرانو ژوند، د کليوالو ژوند او د ټيې طبقي ټولنه وه او ريازيم يې منځ ته راواړ.

(٦ - تصویر) د اپراتوری د یوه ((سيور افسر))
تابلو د ((ژريکو)) اثر ۱۸۱۵ م د رومانتيزم هنر

٥ - تصویر) پېچله د نقاش خيره د ((رامبراند))
اثر ۱۶۱۰ - ۱۶۵۹ د باروک هنر

(۶ تصویر) د (هوارس د وروپو) د نقاشی تابلو د (دارید)
آئر په ۱۷ ۸۴ م د کلاسیزم هنر.

(۷ تصویر) د ورو توکونکو نقاشی. د میله اثر ۱۸۷۵ م د راژم هنر

تمرین

- ۱- د دې لوست د نقاشی د آثارو موضوعگانی له یو بل سره پر تله کړئ.
- ۲- د لوست په انځورونو کې څه توپیرونه وين؟

د کلیزې ډیزاین او نقاشي

تر او سه مو خو ډوله کلیزې لیدلې دي؟

ډیزاینران خو ډوله کلیزې، لکه: جیبی، سرمیزی، دپوالی او ... جور پوی
تر خو خلک له هغه خخه گته و اخلي. دا کلیزې په یوه کال کې د ورځو،
او نیو او میاشتو تاریخ رابنیي او د پیلو بپلو ډپرو بنکلو ډیزاینونو در لو دونکې
دي. ډیزاینران د کال د میاشتو او فصلونو اړوند بنکلو تصویرونو، ډیزاینونو او
نقاشي شوي انځورونو خخه گته اخلي.

(۲ - تصویر) په منی کې د ونو
پانې کوم رنګونه غوره کوي.

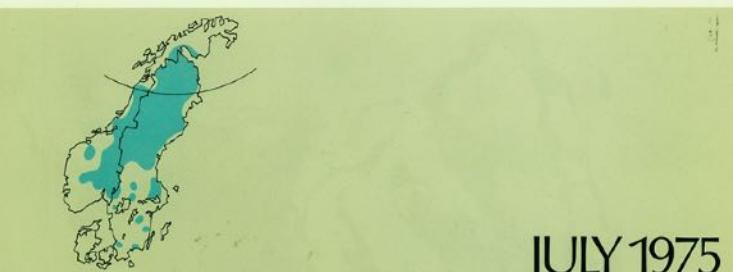
(۱ تصویر) د لمړ د ستړګې تودو خه خه
ډول په نقاشي کې شودلی شي.

کومې موضع گانې تاسې د
پسرلی او اورپی په فکر کې
اچوی؟ کومې مېوې تاسې ته
منی درېه یادوی؟ د ژمی کومې
منظري ستاسې په خیال کې
گرځی؟ تاسې یوه کلیزه خه ډول
دیزاین کوئ؟

په دې اړه کوم فکر چې ستاسي
په خیال کې گرځی، هغه په پام
کې ونیسې او بیاپې دیزاین او
انځور کړئ. ستاسې کلیزه په
څلورو فصلو وېشل کېږي او
دولس بېلې بېلې میاشتې لري.

(۳ - تصویر) په اسکاندیناویا کې د کلیزې یوه پاڼه

JULY 1975

WEEK	① MONDAY	② TUESDAY	③ WEDNESDAY	④ THURSDAY	⑤ FRIDAY	⑥ SATURDAY	⑦ SUNDAY
27	30	1	2	3	4	5	6
28	7	8	9	10	11	12	13
29	14	15	16	17	18	19	20
30	21	22	23	24	25	26	27
31	28	29	30	31	1	2	3

٤ - تصویر په افغانستان کې د یوې کلیزې یوه برخه دیزابن شوي ۵.

٥ - تصویر په امریکاکې دیزابن شوي کلیزې

د یوې کال د بنودلو لپاره له کومو
تقسيم بنديو خخه ګئه اخلي؟
کوبنښن وکړئ چې د هر فصل او
دولسو مياشتولپاره هغه تصويرونه،
ډیزایونه او نقاشي پیداکړئ چې د
هغوي بيانوونکي وي.

٦ - تصویر په افغانستان کې دیزابن شوي کلیزې

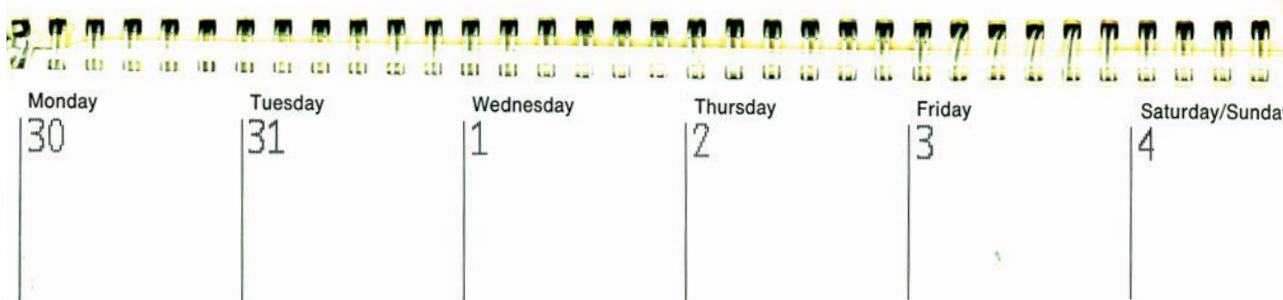
طبیعی منظری د کال په مختلفو فصلونو کې خه توپیرونه لري؟

Over half of the fieldworkers are female.

January/February

1 2 3 4 5 | 6 7 8 9 10 11 12 | 13 14 15 16 17 18 19 | 20 21 22 23 24 25 26 | 27 28

(٧ - تصویر) په چین کې دیزاین شوي کلیزه

تموين:

- ۱ - يوه دپولالي کلیزه دیزاین کړئ او هغه په رنګه انځورونو بشکلې کړئ.
- ۲ - خلور کسیزې دلې جوړې کړئ. د هرې دلې غړي دې د کلیزې په لیکنو او رسامی
باندې سره خبرې او مشوري وکړي او تصمیم دې ونيسي. وروسته دې د دلې هر غړي په
یوه پاڼه کاغذ کې د کلیزې یو فصل جوړ کړي. کاغذونه دې سره وصل کړي. کلیزه ترې
جوړېږي.

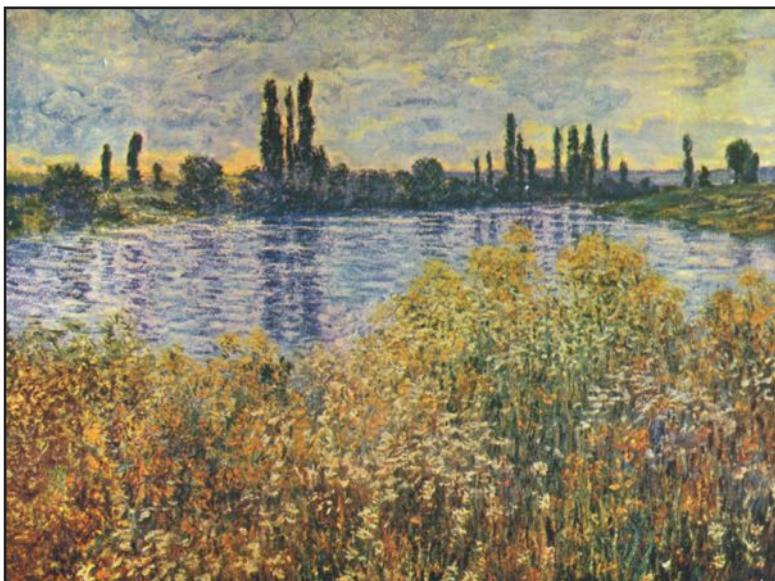

د لوپدیح معاصر هنر

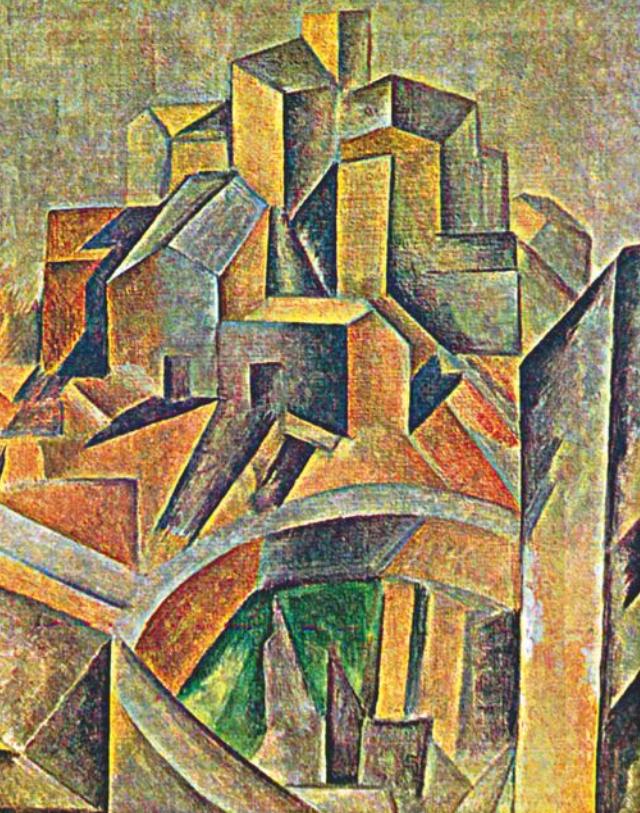
د شلمي پېرى په هنرونو پوهېرى؟

په ۱۹ ميلادي پېرى کې د مُدرن نقاشى غورخنگ د امپرسيونيزم په نوم منځ ته راغي. د فرانسي څوانو نقاشانو د هنري کار خاي خخه د باندي په نوي طريقه نوي موضوع ګاني نقاشي کړي. دي نقاشانو په خپلوا آثارو کې د نور او رنگونو پريوبيل باندي د اغزې کار پيل کړ او دېږي توري سیوري پې خنگ ته پېښودې. دوى د نقاشي لپاره د ورځي د هر مهال او په دېره پېړه پې رنگه خچې (لكې) کېښودې، ترڅونور، رنگ او موضوع په څانګرو شبيو کې تمثيل کري. لومرۍ تصوير ته وګوري.

۱) تصوير درود په غاري منظره
د (مونه) اثر امپرليتونيزم هنر په روغنی رنگونو ۱۸۸۰ م کال

۲ - تصویر د ((بیکاسو)) اثر د کوبیزم هنر

کوبیزم (هندسی شکلوته تمایل) د شلمپی میلادی پېرى مهم هنري غورخنگ دی. د امپرسیونستانو پر خلاف چې هغوي په خانګرو شیبو کې نور او رنگ ته پاملننه لرله، کوبیستانو د حجمونو او هندسی ساده شکلونود بېلا بېلو زاویو د لیدلویه پام کې نیلو سره د نوو ترکیبونو په انځورو لوکار پیل کړ. دوی یوه موضوع له مختلفو زاویو خخه دیزاین او طراحی کوله او بیابه یې همدا تصویرونه یوڅای کول، ترڅو وکولی شي له بېلا بېلو لورو خخه یې په نقاشی کې وبنېي. کوبیزم د طبیعت د تقلید په څای د لیدنبی او ذهنی هنر ته مخه وکړه.

۲- تصویر ته وګوري:

په اروپا کې یوبل ډېر مهم او مدرن هنري غورخنگ اکسپرسیونیزم دی. د اکسپرسیونیزم هنرمندانو د خپلou عاطفو د بیانولو له پاره له رنگونو خخه په ذهنی ډول ګهه اخيستله. ۳ تصویر ته وګوري. دوی د رنگونو په تغیرولو، په شکلونو کې مبالغه او واقعي تناسبونو ته تغیر ورکول په موضوع ګاتو کې د خپل دروني احساس بیانول پیل کړل.

۳ - تصویر) ((فریاد)) د ((مونک)) اثر روغنی رنگ اود تمپا رنگونه. د اکسپرسیونیزم، هنر ۱۸۹۳ م

د کوییستانو او اکسپرسیونیستانو له تجربو وروسته طبیعت ته ورته ذهنی او خیالی تصویرونه په نقاشی کې ځای پرخای شول، چې د رنسانس له دورې څخه د امپرسیونیستانو تر دورې پورې یې رواج درلود. له همدي امله انتزاعي (ذهني) او د سوریالیزم هنرنو ته لاره خلاصه شوه او هنرمندانو له واقعي عالم څخه خیالی او فکري یا ذهنی دنيا او خچې باطنی نړی ته مخه وکړه.

۴ او ۵ تصویرونه وګوري. هنرمندانو وروسته موضوع ګانې له نقاشی څخه بېلې کړې او د خطونو او رنگونو په ترکیب یې پیل وکړ او آبسترک یې منځ ته راپ.

(۶ او ۷ تصویر ته پام وکړئ.)

له هغه وروسته د شلمې پېړی په دویمه نیمایي کې په هنر کې نوې طریقې مطرح شوې. په هنري اثر کې هغه مفهوم د پست مدرن پیل و چې د هنرمند د خیال او فکر څخه یې زیات ارزښت درلود.

د هنرمند موخه د پست له مُدرنيست څخه داوه چې مخاطب فکر کولو او د هنري اثر درک کولو، بیانولو او واقعیت ته متوجه کړي، نوله دي امله په هنري اثر کې د لیدونکي خیال او فکر، موندنې له پخوانيو د ورو څخه زیات ارزښت پیداکړ.

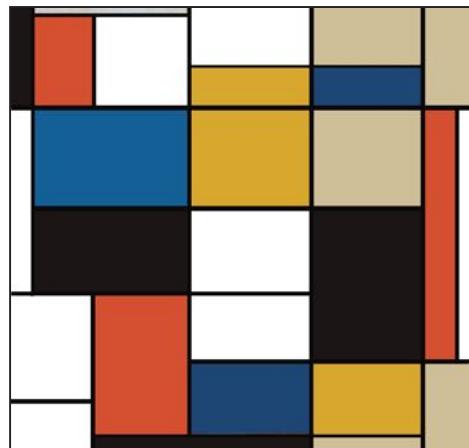
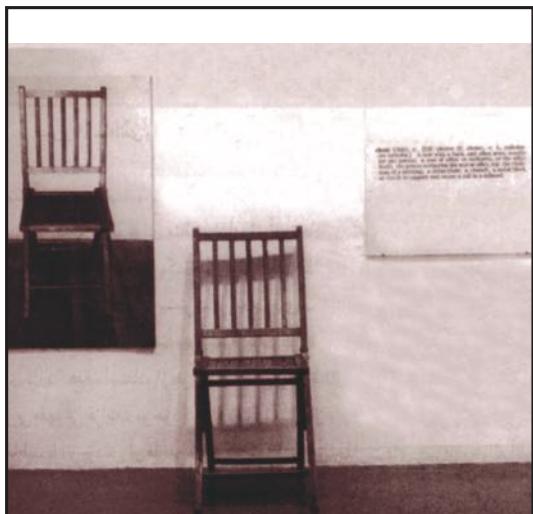
(۴- تصویر) ((تادوم خاطره) د ((دالی)) اثر روغنی رنگ د سوریالیزم ۱۹۳۱ م

(۵- تصویر) ((ې حرکته وخت) د ((ماګریت)) اثر روغنی رنگ د سوریالیزم هنر ۱۹۳۸ م

(۶- تصویر) د ((کله)) اثر د ورخ پانی به کاغذ په روغنی رنگ انتزاعی هنر ۱۹۳۸ م

(۷- تصویر) ترکیب بنلی د ((موندريان)) اثر، تجربی هنر ۱۹۲۰ م

(۸- تصویر) یوه چوکی، دکوسوت اثر، د چوکی تصویر او لیکنی، د پست مُدرن هنر ۱۹۶۵ م

تمرین:

مُدرن هنر او پست مُدرن هنرونه د سوریالیزم له هنر خخه مخکی هنرونو سره
خه توپیر لري؟

له بیکاره کاغذی قطیو خخه د لاسی کار جورول

په بې کاره قطیو باندی څه کوئ؟
کولی شئ چې له هغې خخه ابتكاري حجمونه
جور کړئ؟

زمور په شاوخواکې دېر لوښي موجود دي چې له هغو خخه د هنري فعاليونو
لپاره ګټه واخلو. تر اوسه مو د سيم يا مېخ، طبیعی موادو او بیکاره کاغذو خخه
بنکلی ابتكاري شکلونه جور کړي دي؟ اوس غواړو چې له قطیو، لکه: د
اورلګید قطی، د مېوو د اویو قطی، د کاغذی دسمالونو قطی، د غابنونو د کریم
قطی، د چای قطی او ... دا ټولې تجربه کړو. د دې لوست تصویرونو ته پاملننه
وکړئ. د مېوو د اویو د قطیو او د کاغذی دسمالونو له قطیو خخه مو پیک
موټر جور کړي دي. د دې لاسی کار مرحلوته پام وکړئ. له بېکاره قطیو خخه
د لاسی کار جورول په دوو طریقو سرته رسولی شئ. په لوړۍ طریقه کې قطی
خنګ په خنګ کېږدئ، ترڅو وګورئ چې کوم شکل د جورلو لپاره مناسب
دي. په دویمه طریقه کې د خچلې خوبنې شکل وټاکئ. وروسته د خچلې خوبنې
د شکل مناسبې قطی راټولې کړئ او هغه جور کړئ. د مثال په توګه د بېلو بېلو
وسیلو، لکه: سرویس، الوتکه، بېړۍ، ګړندي موټر، موټرسیکل او .. وروسته
بیا هغه قطی چې تاسې ټاکلی دي او د جورپېدو لپاره مناسب وي را واخلئ،
قطی ستاسې د خوبنې د شکل په شان سره ونبلوی، ترڅو ستاسې شکل

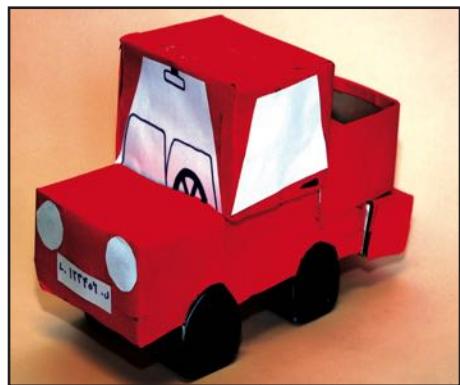
جورشي. کولي شئ د قطيو اضافي برخې په بياني قطع کړئ او خينې نوري برخې يې د خپل خوشن شوي شکل په شان جورې کړئ. (د پېکې موټر د تېر تصویر وته پام وکړئ) وروسته يې په رنګه کاغذونو پوبن کړي او بیا هغه رنګه کړئ چې بنکلی شي د کار په اخیر کې، د موضوع جزئيات جور او لاسي کار موتنئن يا بنکلی کړئ.

(۲ - تصویر) د اویو د میوې قطعی د تایر په شکل بياني شوي دي

(۱ - تصویر) بېکاره قطعی

(۴ - تصویر) د قطيو مخونه په رنګه کاغذ پوبنل شویدی، بنیښې او نور جزئيات پرې اضافه شوي دي

(۳ - تصویر) بېکاره قطعی د پېکې موټر په شکل سره نښلول شوي دي

تمرین:

له مقوا قطيو خخه د خپلې خوبنې موضوع جوره او بنکلا ورکړئ.

د هندسي ډيزاينونو کاپي کول

د جام منار د خبتو ډيزاينونه موليدلي دي؟

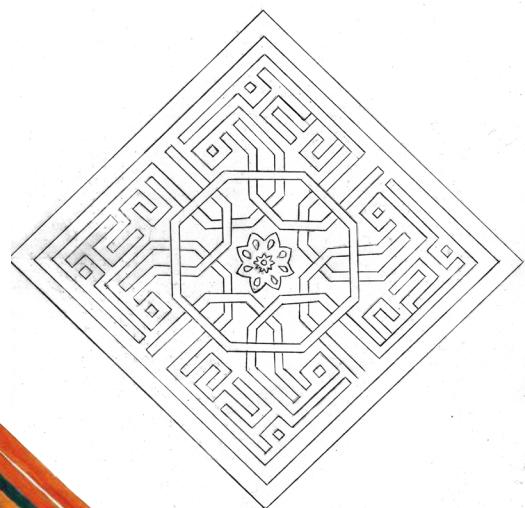
مسلمانو هنرمندانو له هندسي شکلونو خخه په گټې اخيستنې د بېلوبېلو
آثارو په بنکلاکې د ډېر زيات مهارت درلودونکي دي.
هندسي ډيزاينونه له هندسي قاعدو سره سم انځورېږي. دا ډيزاينونه د ودانيو
د بنکلا لپاره کارول شوي دي، ځکه چې هندسي ډيزاينونه خښتې او کاشي
چې د مسطيل او مربع په شان وي، کارول ېې اسان دي.

د هندسي شکلونو منظم تکرار چې دبوالونه ېې پوشلي دي، ودانيو ته
ېې ځانګړې بنکلا وربنلې ده. ځينې ډيزاينونه له هندسي سطحې خخه
ترکيب شوي، لکه: مثلثونه، مربع ګانې او خو ضلعې او ځينې نور ېې د
هندسي سطحوله ليکنو سره یو ځای راغلي دي. د جام د منار ډيزاينونه چې
په هندسي سطحو جوړ شوي دي په غور وګوري، په هغه کې د ((الحكم
الله)) جمله چې په هندسي سطحو کښل شوېده له ليکنې سره مقاييسه کړئ.
په تولو طرحو کې د هندسي سطحو او د هغې وروستني ترکيب ته پام وکړئ.
وګوري چې هنري ذوق د هندسي له علم سره خه ډول ارتباط پیدا کوي.

له ترس کاغذ خخه په گټې اخيستنې سره هندسي بېل بېل ديزاینونه په ډبل کاغذ او یا په مقوا باندي کاپي کړئ، وروسته هغه د لاندې ديزاین په شکل رنګه کړئ.

(۲ - تصویر) ډېلو بېلو برخو ديزاین رنګه شوي؟

(۱ - تصویر) ديزاین ۵ ترس کاغذ په واسطه پلي شوي دي

(۳ - تصویر) د هندسي شکلونو ديزاین جور شوي دي

تمرين:

۱: په کومو تصویرونو کې هندسي شکلونه وينې؟

۲: ستاسي په چاپرال کې هندسي شکلونه موجود دي، هغه پيداکړئ او د هغوي نظم ته پاملنې وکړئ.

۳: د یوه ساده هندسي شکل له ديزاین خخه یوه کاپي جوړه کړئ او بیاپي رنګه کړئ.

د افغانستان له هنري مؤسسو سره بلدتیا

پوهېږي چې هنرمندان په کومو مؤسسو کې تحصیل کوي؟

په افغانستان کې د هنرمندانو د روزلول پاره د زده کړي بېلې بېلې مؤسسيې شتون لري.
د هنر علاقمندان کولی شي په دي مرکزونو کې د هنر په مختلفو خانګو کې تحصیل
وکړي چې هغه عبارت دي له:

- **د کابل د صنایعو نفیسه بنوونځی**: دا بنوونځی د پروفیسور غلام محمدخان میمنګي په وراندیز په ۱۳۰۲ هـ. ش کال کې تأسیس شو، ترڅو علاقه لرونکي په بېلې بېلۇ خانګو، لکه: نقاشي، انځورګري، مهندسي، سراميك، نجاري، اويدل او طباعتي کې تحصیل وکړي. له دي بنوونځي خخه دېر تکره استادان چې په شرق کې بې ساري نه درلود، فارغ شوي دي، لکه: استاد (غوث الدین خان)، استاد کريم شاه خان استاد خير محمد خان عطائي او استاد خير محمد خان ياري.

- **د غلام محمد میمنګي بنوونځی**: دا بنوونځی د محمد ظاهر شاه د سلطنت په دوران کې د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په چوکات کې جورشو. د مستظرفه صنایعو د کورسونو په نوم يادپله چې په لوړنيو وختونو کې یوازي انځورګري په کې تدریس کېدله، وروسته بیا دا بنوونځی د غلام محمد میمنګي په نوم ونومول شو چې بېلې هنري خانګې، لکه: مجسمه جورونه، میناتوري په هغې باندې ورزیاتې شوې.
په دي بنوونځي کې د استاد خير محمد خان عطائي او استاد خير محمد خان ياري تر لارښونې لاندې دېر زده کوونکي وروزل شول.

- **د بنکلو هنرمنو پوهنځی**: د بنکلو هنرمنو دیپارتمنت په لوړنيو وختونو کې د کابل پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځی په چوکات کې د سردار محمد داود خان د جمهوریت په دوران کې تأسیس شو. په ۱۳۶۳ هـ. ش کال کې د کابل پوهنتون د ادبیاتو له پوهنځي خخه جلا او د بنکلو هنرمنو د پوهنځي په نوم ونومول شو.
په دي پوهنځي کې د نقاشي، ګرافيك، تیاتر، موسیقۍ او د مجسمې جورونې

دیپارتمېنټونه شتون لري چې دېر تکره او تجربه لرونکي استاذان د هنر په بېلو بېلو خانګو کې د شاګردانو په روزنه او تدریس بوخت دي.

● **د کابل د خراباتو بنوونځی:** د اښوونځی د لوړې خل لپاره د اصيلې افغانی موسیقى د زده کړي لپاره د استاد قاسم افغان ، استاد غلام حسین، فربان علي خان او استاد پياراخان لخوا د موسیقى د زده کړي لپاره تأسیس شو. په دې بنوونځی کې زده کوونکو د سندروویل او د موسیقى د آڭو غېرول په مسلکي ډول زده کول، ترڅو په جشنونو، دولتي او رسمي محفلونو او د ولسوونو د خوبنيو په مراسمو کې ګډون وکړي او خپل هنر د خلکو خدمت ته وړاندې کړي لکه استاد قاسم چې په یوه بیت کې داسي وايي:

گزندانۍ غیرت افغانۍ ام چون به میدان آمدی می داني ام چې وروسته استاد رحيم بخش دا شعر په کلاسيک ډول ويلى دي، د دې مكتب زده کوونکو د افغانی اصيل هنر لپاره سترې وياري ترلاسه کړي دي. په ځانګړي ډول هندوستان د سترو استادانو لخوا استاد محمد حسین سرآهنګ د موسیقى د بابا لقب، د موسیقى د سرتاج لقب ګټلی دي.

● **د موزیک لېسه:** د لوړې خل لپاره په افغانستان کې د موسیقى رسمي لېسه ده چې د پوهنې وزارت په چوکاټ کې په ۱۳۵۳ هـ ش کال کې د سردار محمد داود خان د حکومت په دوران کې تأسیس شو. په دې لېسه کې سرپرېر په عالي موسیقى نور مضمونونه، لکه: ساینس، اجتماعيات، ادبیات هم تدریس کېږي. د موسیقى په برخه کې نامتو استادان، لکه: استاذ فقیر محمد ننګیالي، استاد اسماعیل عظیمي او استاد سليم سرمست موسیقى په علمي توګه تدریس کوله. د دې لېسې زده کوونکو په ډليزرو ترانو کې چې د ملي ټلویزیون خخه به بنودل کیدې، ګډون درلود. په دې لېسه کې کلاسيکه موسیقی هم تدریس کېله.

تمرين:

- ۱- پوهيرئ چې په رadio ټلویزیون کې کوم هنرمندان مرسته کوي؟
- ۲- د هغه کسانو ترمنځ چې د خپلې علاقې له مخې هنر سرته رسوي او هغه کسان چې له هنري بنوونځي خخه فارغ شوي وي کوم توپرونه لري؟
- ۳- هغه خوک چې له هنري بنوونځيو خخه فارغېږي، کوم کارونه سرته رسوي؟

له شعر خخه انحورگري

د يو ې کيسىي يا د يوه نىكلى شعر له اورپدو وروسته خه احساس درته پيدا كېرى او كوم تصويرونه مو پە ذهن كې درگرھى؟

كله چې د غرو او د هغود لمنو، گلاتنو، دېنتو، وگپو، وطن او ... پە هكىلە يو شعر اورو، داسې احساس كوو چې پە هغە فضا كې عملاً شتون لرو ياد دې وگپو او شيانو سره ارىكە لرو. دا خيالونه كولى شو چې د انحورونو پە بنه يې بىان كپو. پە دې ترتىب سره هر وگپى كولاي شى چې د خطونو، شىكلىنونو او رنگونو پە زىبه خېل احساس نوروتە بىان كرى. هغە تصويرونه چې د يوه شعر له لوستلو خخه ستاسې پە ذهن كې درگرھى، پە خېلە خوبىنە رسامىي كرى. وروسته هغە رنگونه چې د شعر له فضا سره همغېرى كوي، پە هغە يې رنگە كرى، خېل كارتە پە غور سره وگورئ او فكىر وگورئ چې نور كوم كوم شيان پېي اضافە كرى چې د شعرلە فضا سره زياتە همغېرى پيدا كرى او هر خە مو چې د شعر پە هكىلە پە فكىر كې گرھى، پېي زيات يې كرى تر خۇ ستاسې تصوير شعر تە ورنزدى شى.

۱- تصویر له شعر خخه نقاشی د (فرشتې آن)

تمرين:

يوشعر چي تاسي ته په زره پوري وي، انتخاب کري او بيا له خپل بنونکي سره مشوره وکري، يو تصویر
انخور کري چي د شعر مفهوم د شکلونو او رنگونو په بنه بيان کري.

له کمپیوټر سره بلد تیا

تراوسه مو په کمپیوټر کار کړي دی؟

کمپیوټر هغه دستگاه د چې د بربېتنا پواسطه کارکوي چې مختلف امکانات لري، لکه: د متنونو لیکل، انځورګرۍ، دیزاینونه او د نقاشی بېلې بېلې موضوع ګانې په دې دستگاه باندې په سادهګۍ او دېره چټکتیا سره سرته رسپږي. دا دستگاه له دوو برخو خخه SOFTWARE او جوړه HARDWARE شوی ده. د کمپیوټر HARDWARE مختلفې برخې لري، چې یوه له بلې سره نښتي يا وصل شوي دي، لکه: کيس (CASE)، مانیتور (MONITOR)، يا هغه صفحه چې د ټلويزیون صفحې ته ورته ده، د کیبورډ صفحه (KEYBOARD) چې د ټایپ صفحې ته ورته ده د (لیکلوا او د مختلفو عملیاتو لپاره استعمالپرې) او موس (MOUSE) چې دیوې وړې دستگاه په مخ (پد) PAD د کیبورډ ترڅنګ قرار لري. د هغې د تنيو په کې کابلو سره کولی شو چې د مانیتور په صفحه هره علامه فعاله کړو. د CURSOR چې د مانیتور پر مخ حرکت کوي، له موس (MOUSE) سره اړیکه لري او موس ته د حرکت ورکولو په نتیجه کې کولی شو چې د خای بشود علامې COURSER ته تغییر ورکړو او د فعالیت سرته رسولو خای، لکه: (د خط ایستل) په نښه يا مشخص کړو. د موس د تیو کې کابل د کلیک CLICK په نوم یادپرې. په معمولي ډول د موس له کینې خوا او بنې خواتنې د (کین کلیک او بنې کلیک) په نومونو یادپرې.

د ځینې نورو فعالیتونو سرته رسولو لپاره لازمه ده چې تنه دووه واره کلیک شي چې ډبل کلیک ورته وابی.

(SOFTWARE) په کمپیوټر کې مختلف پروګرامونه شته چې په دستگاه کې وجود لري او په هره یوه ې کولی شو ځانګړي کارونه سرته ورسوو، لکه: PAINT پروګرام چې د رسامی او نقاشی لپاره کارول کېږي چې د ویندوز (WINDOWS) يا د کمپیوټر اصلې پروګرام سره مل دی. کله چې په کمپیوټر

پورته (۱ - تصویر) د کمپیوټر مختلفي برخې

کارکوو، نولومړي باید هغه روښانه کړو، د کمپیوټر روښانه کېدل د کيس پرمخ تني او د مانيتور پرمخ تني باندي سره رسپري. کله چې کمپیوټر روښانه کوي، نو ويندوز په اتوماتيک ډول شروع کېږي او د (WELCOME) صفحه خرګندېږي.

وروسته (DESKTOP) خرګندېږي چې دا هغه ظای دی چې کولي شو په بېلوبېلو پروګرامونو باندي کار وکړو. یو شمېر ایکونونه (ICON) د ډيسک تاپ په منځ لیدل کېږي. دا په هغه پروګرامونو پوري اړه لري چې په کمپیوټر کې نصب شوي دي او په هريوه یې چې کلیک کړئ فعالیېږي. په دې سرېږه د ایکونه د ستارټ (START) په تني پیل کولي شو. د ستارټ د تني په کلیک کولو سره د پروګرامونو جدول خلاصېږي او د ظای بنود (CURSOR) علامه په هريوه باندي باید وساتي، نو یوبل پروګرام خلاصېږي. هر پروګرام مو چې خوبن وي کولي شئ د هغې فضا ته نوځۍ په هغې کې یوه کړکې خلاصېږي چې ځانګړي امکانات لري. د کار تر تمامېدو وروسته پروګرام باید بند کړئ. د کمپیوټر د ګل کولو لپاره ضروري ده چې له ویندوز خڅه خارج شئ. د دې کار لپاره باید د ستارټ په نوځۍ چې په لاندېنې برخه کې یې (TURN OFF COMPUTER) لیکل شوې ده هغه کلیک کړئ.

یوه وړه کړکې خلاصېږي د هغې په منځ کې د (TURN OFF COMPUTER) تني ده، هغه کلیک کړئ چې ویندوز XP بند او کمپیوټر ګل شي.

۲ - تصویر) د کیبورډ صفحه

تموین:

په ټلویزیون کې د کمپیوټر د زده کړې پروګرام ته وګورئ او د هغه په هکله سره وغږېږي.

د يوپ ساده مينياتوري کاپي کول کولي شئ چې د ترس له کاغذ پرته يوه کاپي جوره کړئ؟

په اتم ټولګي کې له ميناتوري سره بلد شوي ياست، خه ډول کولي شئ چې
له يوه ساده ميناتور خخه کاپي جوره کړئ او د خيلې خوبنې ميناتور وتاکۍ.
په غور سره د ميناتور تصوير، خطونو، چيزاينونو او رنگونو ته وګوري.
تر او سه مو د يوپ طرحې او مختلفو چيزاينونو د کاپي کولو لپاره له ترس
کاغذ خخه ګهه اخيستې ده؟

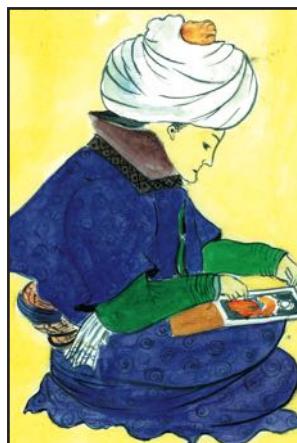
او س هڅه وکړئ چې له ترس کاغذ پرته، لوړۍ هر شکل ته په ځير وګوري
او وروسته هغه خه چې وينې په ډېر زغم سره کاپي کړئ. يوه ټوپه کاغذ د
ميناتور د کاغذ په اندازه رواخلی او لوړۍ د شکل لویه برخه په هغه خه
چې ستاسي په نظر لوی بنکاري د اصلي طرحې په شان انځور کړئ او
وروسته یې د کوچنيو شکلونو په انځورولو پیل وکړئ او هڅه وکړئ چې
د اصلي طرحې په شان یې وکابړئ او خپل انځور تكميل کړئ.

جوره شوپ طرحه په شکاشتیپ د مېز په مخ او یا د رسامي د تختې په مخ
ونبلوئ. بیا نو رنګونه د اصلي طرحې د رنګونو په شان ترکیب کړئ او
همېشه په یاد ولري کله چې رنګونه کاروئ، ترڅو پوري چې یو رنګ وچ

شوی نه وي بل رنگ پر هغې باندي مه کاروئ، تر خو وکولى شئ چې د رسم جزئيات په بنه شان پکي خای پر خای کړئ. د کار له خلاصېلو وروسته کاغذ د مېز له سر اویا د رسامی له تختې خخه جلا کړئ او په یوه بنیبنه یې چوکات کې یې وسانۍ: له روښانه خخه د تیاره کېدو په لورې کاپي کړئ.

۲- تصویر) طرحه په ترس کاغذ کاپي شوي ده.

۱- تصویر) د میناتور د کمال الدین بهزاد اثر دی.

۴- تصویر) د تصویر رنګه شوي برخې

۳- تصویر) طرحه بل کاغذ ته کاپي شوي ده.

تمرين

له یو ساده میناتور خخه یې کاپي کړئ.

د بېلۇ بېلۇ گل گنډنو سره بدتىا

پوهېرىٽ چې په ټوته باندى گلدوزي خومره
لرغونتىيا لري؟

د صفويانو په دوره کې افغاني او ايراني گل گنډنو خانگرې

(تصویر ۱)

ظرافت درلود چې نېړوال شهرت يې تر لاسه کېږي و.
د کندهار او هرات گل گنډنې امکان لري د هغې
دورې محصول وي. په ننتى نېۍ کې گل گنډنه
د هنري خانګویوه دوديزه برخه ده چې په زياترو
سيمو کې يې ارزىشت د پاملنې وړ دي. گل
گنډنه هغه هنر دې چې په افغانانوکې له ډېرو
پخوانيو زمانو خخه رواج لري چې په خانگرې
بنکلا او ظرافت ترسره کېږي.

گل گنډنې خخه د کاليو د بنکلا، پردو،
ميز پوبنونو، جاي نمازونو، خادرونو،
خولى گانو او د آسونو او اوښانو د بنکلا
لپاره گته اخىستل گېږي. د گل گنډنې
طريقې په درو برخو وبشل گېږي. په

۳۷

او له طریقه کې ټوله د رخت ټوټه په رنگارنگ نقشونو پوبنل کېږي.
 لوړیو تصویرونو ته پاملننه وکړئ. په دویمه طریقه کې د رخت د ټوټې
 یوه برخه ګنډل کېږي چې د ګل ګنډنې او د رخت د څمکې د بنکلا
 اړیکه په رنګ او دیزاین کې منځ ته راوري. دویم تصویر ته وګورئ.
 دریمه طریقه د دې هنر پر مختللي نمونه ده چې بېل بېل ډولونه لري،
 لکه: په ((ګراف کې ګنډنې)) چې یوه اندازه تار د باندې را ویاسي او په
 ظریفو بخیو یې ګندې او د هغې په شاوخوا باندې ګل ګنډنې کوي چې یو
 نوی دیزاین منځ ته راشی.
 د ګراف ګنډنې نمونې په دریم تصویر کې وګورئ.

(۱- تصویر) د بخارا ګنډنې

د گل گنډنو لپاره د مختلفو ټوکرانو، د وریښمو او سنډو له تارونو خخه ګه اخيستل کېږي. که چېړې بنکلې او تازه وي د طلايې رنګه او نقرېي رنګه وریښمو او سنډو خخه دي استفاده وشي چې په نتيجه کې به یو ارزښتنګ اثر په لاس راشي. په خلورم او پنځم شکل کې د طلايې وریښمو او نقرېي سنډو دوو نمونه پاملنډه وکړئ.

دېر مهم ټکي په گل کنډنه کې د هغې کيفيت، طرح، ډيزاین او رنګونه دي چې په دېر ظرافت سره باید سرته ورسپري او ډيزاینونه یې په دوو ډلو و بشل کېږي، لوړۍ د ګلاتنو، وښو، حیواناتو او انساناتو انځورونه تر سترګو کېږي (۶ تصویر کې وکړئ). په دویمه ډله کې هندسي شکلونه ترستړګو کېږي. سرپره

۲- تصویر) په سنډو ګراف ګنډنه

۳- تصویر) په مخمل نقره ګنډنه

۴- تصویر) په تافته باندي به طلايې رنګ سکوی

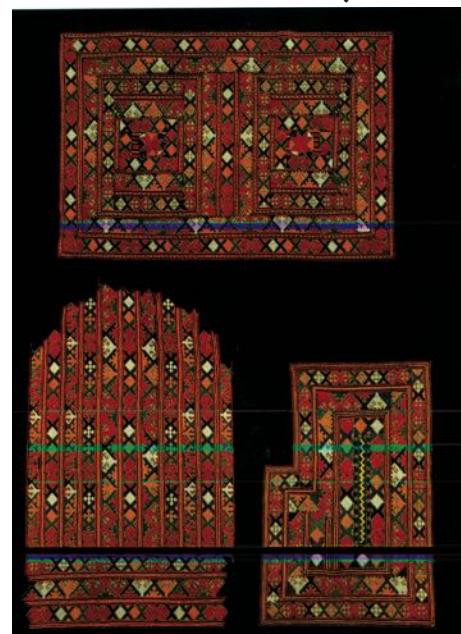
د ناوی شال په ۱۲ پېړي کې

پردي کله کله د طرحو په منځ کې ليکنې هم گنډل کېږي. (٧ تصوير
ته په خير وګوري) دا د سکوي يوه په زړه پورې نمونه ده چې
په نننيو وختونوکې د مسلمانانو ترمنځ فولکلوريک دود دي. دا
نمونه د قرآن کريم يو آيات دی چې د معظمې کعبې په پرده په
طلايي رنګه په وربېسمو او سندو په تور بخمل په برجسته توګه
گنډل شوي ده.

(٨- تصوير) د کعبې شريفې د پردي
پرمخ گنډل شوي د قرآنکريم آيات

(٧- تصوير) په هناسې شکلونو بلوخي ديزاين

تمرين:
د ګل ګلډنو يوه نمونه پيداکړئ او د هغه د رنګ، ديزاين او د گنډلو
طريقه سره پرتله کړئ.

د يوه ساده سکوي (گل گندې) جورول

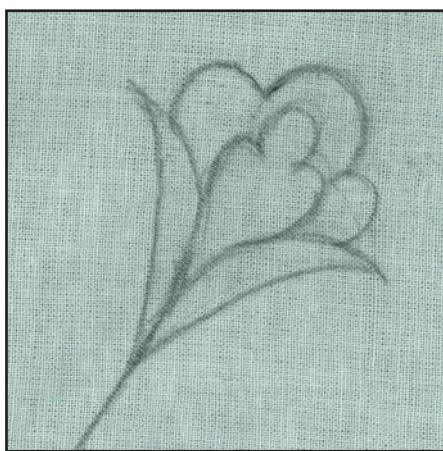
تر اوسيه مو د گل گندنې خو نموني جوري
کړي دي؟

درخت د مختلفو ټوټو دښکلا لپاره له گل گنډنو خخه استفاده وکړئ.
گل ګډل په بېلو بېلو طریقو سرته رسپری. تاسې کولي شی چې د يوې
ټوټې رخت دښکلا لپاره د سکوي يوه طریقه انتخاب کړئ. د طرڅي د
نقولو طریقې هم خورا زیاتې دي. ماهر گل گندونکۍ د طرڅي له انتقال
پرته د رخت پر ټوټه باندې بېل بېل دیزاینونه سکوي کولي شي او هغه

(۱- تصویر) په رخت باندې گل ګنډنه جور شوي ده

(۱- تصویر) په رخت باندې گل ګنډنه جور شوي ده

خوک چې د پرمهارت نلري، هغوي د کارين پېپر يا د طرحې د خطونو په سوری کولو باندې د خاورو يا د سکرو میده گې اچوي، تر خود د رخت پرمخ يې نښې پاتې شي. د ګل ګنډلو د سرته رسولو لپاره، د رخت ټاکل شوي طرمه، رنګه سنډ يا وربنس او د رخت د کلک نیولو لپاره یوه کارگاه تيارة کړئ.

لومړۍ طرمه د کارين پېپر او يا د طرحې د سوری ګډو له لاري رخت ته ورنقل کړئ. بيا طرمه په چې ګنډنه ډکه کړئ چې ډيزاين منظم شي. د دي لپاره چې طرمه موښکلې شي د سرو سنډو او يا د وربنسمو په واسطه د هغې د منځني برخې د ډکډو هڅه وکړئ. په دي ډول طرمه له رنګ خڅه ډکه اوښکلې کېږي. په ډکډو کې په کوبنښ وکړئ چې ستې په منظم ډول د یوې او بلې په خنګ ولګيري او د کار هیڅ څای خالي پاتې نه شي او د طرحې سطحه په رنګه سنډو يا وربنسمو ډیوبنل شي.

د کار په پاي کې لازمه د چې د رخت خلورخواوې قات او وې ګنډئ چې د وخت په تېریدو يې تارونه راونه وزې. جوړ شوی ګل ګنډ کولی شئ په چوکاټ کې وساتې او یا هغه د بالښت، دستکول، کالیو او ... لپاره وکاروئ. او هم کولی شئ په دي کار، بالښت، روجائی، د میز پوبن، د کمیس تېر، د لستونبو خولي، لمن او داسې نوروته بشکلا ور وېخښې.

تمرين:

یوه طرمه انتخاب کړئ او په هغې کې ګل ګنډنه وکړئ.

د افغاني هنرمندانو پېژندنه

د معاصرو افغانی هنرمندانو د آثارو نموني مو ليدلې دي؟

استاد کريم شاه خان:

کريم شاه خان په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د کابل په بنارکې د خپل ژوندانه لوړنې ورځې پیل کړي. استاد خپلې زده کړي په اعدادیه کې سرته رسولی او د رسامي هنري پې د صنایعو په بنوونځي کې زده کر. استاد کريم شاه خان له بنوونځي خخه تر خلاصېدو وروسته د بنوونکي مقدسه دنده ترلاسه کړه چې خلوبښت کاله بې په پوره ايمانداري او اخلاص دغه دنده ترسره کړه او د رسامي د هنر د تدریس له لارې بې ډېر زده کوونکي وروزل. استاد د ډېرو عالي اخلاقو او ډېر بنه هنر خاوند و.

دده هنري کارونه د ریالیزم (واقعیت پالنې) په سبک برابر ووچې پر طبیعي منظرو سربېره د خارویو او التونکو په سکیچ کولوکې بې خانګړي استعداد او لیاقت درلود. استاد یو کتاب چې د وحشی او اهلي حیواناتو او التونکو انځورونه و، تأليف کړ چې په ۱۳۳۲ تر ۱۳۳۳ هـ ش کلونو کې د صنایعو د بنوونځي لخوا طرح او دیزاین شو او د پوهنې وزارت لخوا چاپ شو. استاد د شپیتمې کالیزی په اخیر کې په کابل کې له دې فاني نړۍ خخه سترګې پټې کړي.

استاد شبنم:

استاد غلام محی الدین شبنم د عبدالرحمن زوی په ۱۳۱۴ هـ ش کال کې د غزنی په مرکز کې وزېرید. د ابتدائي او ثانوي زده کړو له ترسره کولو وروسته يې خپل لیسانس د فلپین له هېواد خخه لاس ته راواړ او بېرته وطن ته راستون شو. استاد شبنم د لومړي څل لپاره د کابل په دارالملعمين کې د هنر د بنوونکي په حیث مقرر شو. د خدمت په ۳۹ کلنہ دوره کې د خپلو شاګردانو او کاري انډیوالانو لپاره زړه سواندہ اوښه بنوونکي و. د خدمت په دوره کې يې د پام وړ ويړنې، لکه: نسبانونه، مدالونه، تقدير نامي ترلاسه کړي دي. استاد شبنم په ابتكاري هنر کې د افغانستان د هنريو غښتلی او وتلي شخصيت و چې دېر آثار لري. سربېره پر هنري کارونو د هنر په هکله تأليفات هم لري.

لکه «د ټوانانو لپاره د نقاشي د تدریس لارښود» چې په ۱۳۸۰ هـ ش کال کې چاپ شوي دي او بل کتاب يې «نقاشان معاصر افغانستان» دي چې په ۱۳۸۱ هـ ش کال کې چاپ شوي دي.

تمرین:

د خپل چاپېریال له الوتونکو خخه یو سکېچ کړئ.

د قرآنی آیاتونو را بر سیره او برجسته کول

تراوسه مو ډبرینې او ختینې لرغونې لوحې ليدلي
دي؟

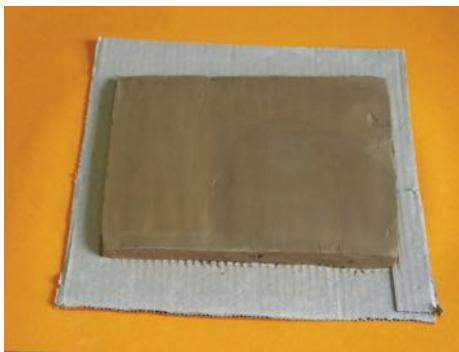
دا لوحې مو په کوم حای کې ليدلي دي؟

زموره په ګران هېواد کې ډبرينې لوحې په بنکلو ډيزایتونو او یا په اسلامي خطونو بنکلې شوي دي. پخوانۍ ودانۍ په بنکلو ډيزایتونو په ځانګري ډول جوماتونه بنکلې شوي دي. اسلامي خطونو خخه په ګهه اخيستنه، په ودانيو باندي د قرآنی آیاتونو ليکنې د بنکلا، تبرک او د لوی خدای ﷺ د ذکر لپاره دي. تاسې هم کولي شئ چې د نامتو خطاطانو ليکنې پیداکړئ او د هغو له مخې یوه بنکلې ختینه لوحه د خپل کور د بنکلا لپاره جوړه کړئ. لومړي د بنکلې خط یوه نمونه پیداکړئ. د قرآنکريم د آیاتونو د جوړولو په وخت کې باید اودس وکړئ. د خطونو خنډې په ډېر غور په بیاتي غوڅې

(۲ تصویر) طرحه د ختني صفحې ته
نقلي شويده.

(۱ تصویر) خته او صفحه جوړه د

کړئ او هڅه وکړئ چې د لیکنې خای په منظم ډول قطع او د لیکنې خای خالی شي. تiarه شوې طرحه د خټینې لوحې په سرچې ۲ سانتي متره قطر ولري، کېږدئ او کاغذی طرحه د سنجاق په واسطه په خټه کې ګلکه کړئ. د لیکنې خایونه په یوه شي چې نو که ېپه ډېره ظرفه وي، په ډېر غور او دقت ژور کړئ، بيا ګلک شوی کاغذ د لوحې له مخې پورته کړئ، وروسته له هغې د یوه سانتي متر په اندازه اضافي خټه ترې وياسي چې لیکنه را بر سيره شي. بيا د لیکنې خنډې بنويې يا صافې کړئ او پېړدئ چې د خټو لوحه وچه شي. که خوبنې مو شوه، نو تر وچېدو وروسته کولی شي هغه رنګه کړئ او پر هغې باندې و رنس ووهی چې خلاںده شي.

(۴ تصویر) جوره شوې صفحه هواره او بنویه کړي.

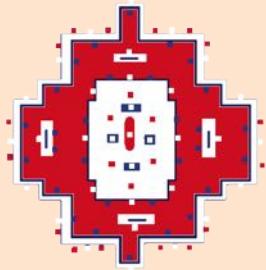
(۳ تصویر) اضافي خته له صفحې وياسي.

تمرين:

د اسلامي خطونو یوه ساده او بشکلې نمونه په برجسته توګه جوره کړئ او هغه په رنګونو بشکلې کړئ.

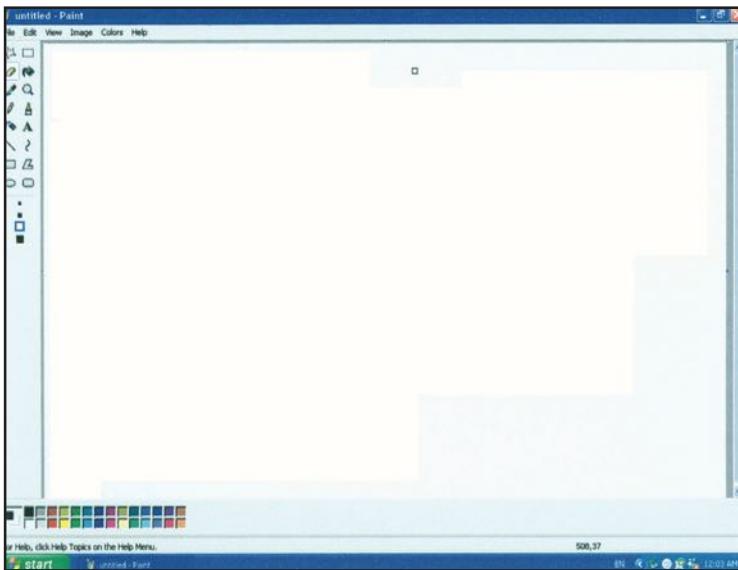
په نقاشي کې له PAINT) پروگرام خخه ګټه اخيستنه

تاسي کولي شئ چې په کمپیوټر نقاشي وکړئ؟

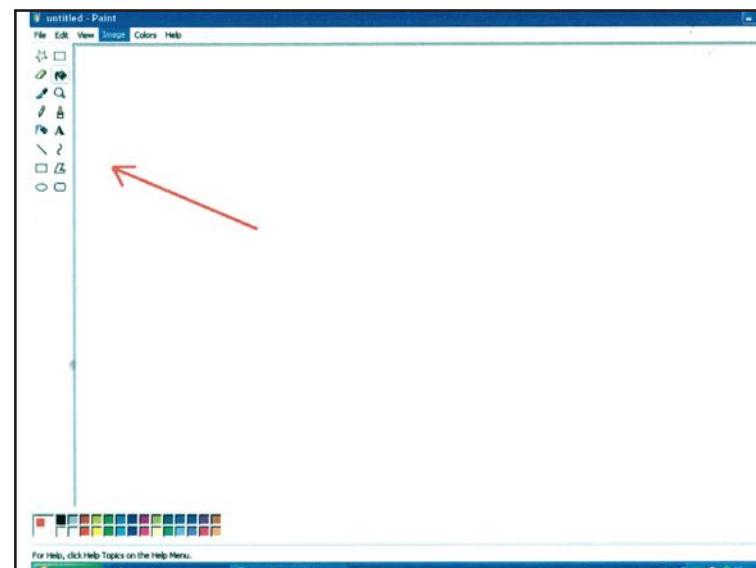
د PAINT) له پروگرام خخه د استفاداډي لپاره لوړۍ کمپیوټر روښانه کړئ.

کله چې د مانیتور (DESKTOP) پرمخ اصلی صفحه خرګنده شي د سیټارټ (START) د نئی په کلیک کولو سره چې د صفحې په لاندېښی

صفحه په مانیتور کې PAINT)

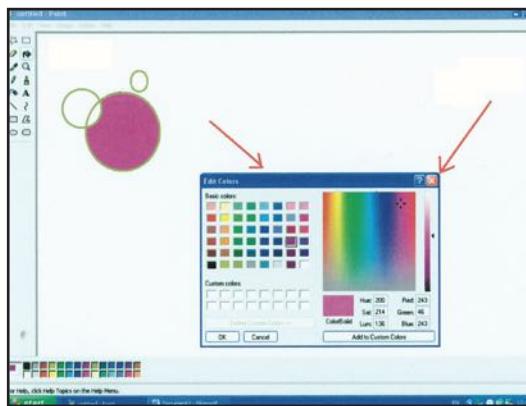
برخه کې کین لوري ته ده، (PROGRAMS) لیکنې ته يوسئ، يوه نوي مينو خلاصېري. په دې مينو کې (ACCESSORIES) پيداکړئ او د څای بنود نښه هغې ته ورولې. په ترتیب يوه بله نوي مينو خلاصېري چې په هغې کې د PAINT (پروګرام وجود لري او په هغه باندې باید کلیک شي چې د PAINT (پروګرام ته ورداخلي شي. د PAINT کړکې په يوه لویه سپینه او رنګه صفحه کې په اصلی برخه کې شامله ده. کولی شي چې پر هغې باندې انځورگرۍ او نفاشې وکړئ. د دې صفحې په چې پورتني طرف کې د انځورگرۍ لوښي او وسیله لیدل کېږي، لکه: پنسل، پنسل پاک، برس، رنګ او ... چې هر یو یې په کلیک کولو سره فعاله کېږي او بیا د برس په حرکت خطونه مشخص کړئ. د پنسل، برس یا د رنګ په علامو باندې کلیک وکړئ او د موس په حرکت د خپلې خوبنې خطونه او شکلونه انځور کړئ. وروسته بله علامه فعاله کړئ په هغې باندې په کلیک کولو نوي شکلونه د هغې پرمخ وکارې. دې کار ته ادامه ورکړئ چې له ټولو وسیلو سره بلد شي. د صفحې په لاندینې برخه چې

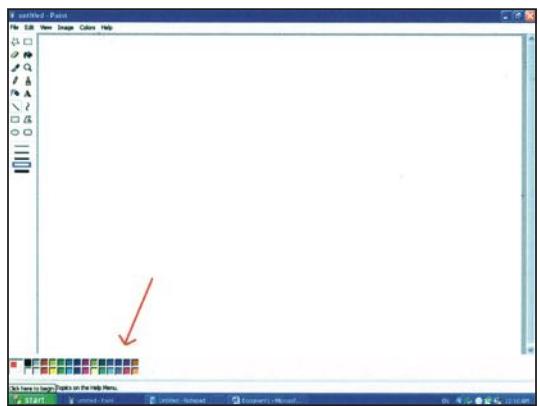
(تصویر ۲)

خواته د رنگ پلېت وجود لري چې د تور او سپين په ګډون ۲۶ رنګونه دي. د دې رنګونو د هريووه په کليک کولو کولي شئ د خپلې خوبنې رنگ فعال کړئ ترڅو رنګه خطونه او شکلونه رسم کړئ. د رنگ سطل چې د عمودي مينو د پورتنې برخې په چې طرف کې شتون لري د صفحې په لاندې پلېت د هر رنگ په کليک کولو سره کولي شئ بېلې سطحې رنګه کړئ.

د صفحې پورتنې چې خوا ليکنوته خير شي د IMAGE (تني کليک کړئ چې کوچنې مينو خلاصه شي، په دې مينو کې) CLEAR IMAGE (کليک کړئ چې صفحه بیا سپينه شي، اوس در نګ له سطل خخه د خپلې خوبنې په رنگ اصلی صفحه رنګه ګړئ. وروسته په وسیلو او نورو رنګونو رسامي او نفاشي وکړئ. که چېږي د پلېت په هريو رنگ کليک وکړئ، يوه وړوکې کړکۍ خلاصيري چې هغه ډېر زيات رنګونه ستاسي په واک کې درکوي. تاسې کولي شئ چې دې جدول هريو رنگ چې تاکئ د OK د تني په کليک کولو هغه رنگ فعال کړئ. بياکېدلې شي چې رسامي او رنگ اميزي پري وکړئ. که غواړي چې له نورو بېلۇ بېلۇ رنګونو خخه ګډه واخلي، نو د DEFINE CUSTOM COLORS (تني کليک کړئ، ترڅو د بېلۇ بېلۇ رنګونو جدول ستاسي په واک کې درکړي. د هريو برخې

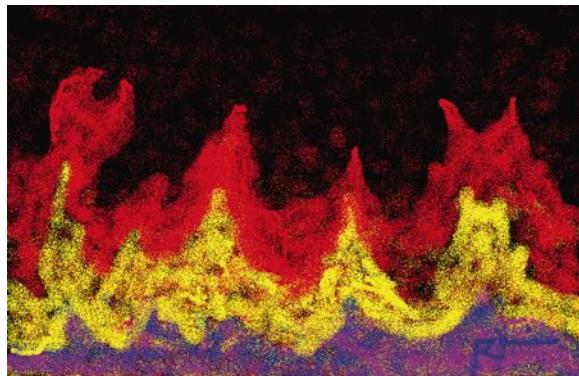

(تصویر ۴)

(تصویر ۳)

په کلیک کولو د جدول بېلوبېلوبنونو درجې یعنې تiarه او روښانه رنګونه د یوې نری فیټې پر مخ د جدول بنی خواهه لیدلی شئ او په هريوه یې چې کلیک کړئ او بیا د (OK) تنه کلیک کړئ ستاسي د خوبنې رنگ فعالېږي. د نوي رنگ تر انتخابولو وروسته (ADD TO CUSTOM COLOR) کلیک کړئ، دانوي رنگ په رنګه پلېټ کې په اصلې صفحه ور زباتېږي. دې پروګرام سره په بلدېدو سره کولی شئ چې بېل بېل تصویرونه نقاشي کړئ او خپل ذهنې خیالونه، ابتكاري طرحې، هندسي طرحې او آزاد شکلونه له خپلې خوبنې سره سم انځور کړئ.

تمرين:

د (PAINT) پرګرام په مرسته د خپلې خوبنې موضوع انځور کړئ.

د افغانستان له ملي موزیمونو سره پلډټپا

د کندهار موزیم:

د کندهار د موزیم لرغونی لوښی او آثار تر ۱۳۳۴ هـ ش کال د بناروالی د وسایلو سره یوځای ساتل کېدل. په همدي کال کې د کندهار د نایب الحکومه عبدالغئی خان په امر او لارښونه د بناروالی دفترونه او د موزیم ماموریت سره جلا شول. د موزیم لپاره یوه خونه و تاکل شوه چې لرغونی آثار د نندارې لپاره په کې په منظم ډول کېښودل شول. په ۱۳۳۹ هـ ش کال کې د پوهنې وزارت د اقدام له مخې موزیم له بناروالی خخه جلاله ۷۰۰ آثارو سره د پوهنې په مدیریت پورې وټول شو. د دې موزیم څینې آثار د دولتي ادارو لخوا اهدا شوي وو او څینې نورې په بازار خخه رانیوں شوي وو.

د غزنی موزیم:

دلرغونو آثارو د زیتابلو په وجه چې په یوه خونه کې ساتل کېدل، د غزنی موزیم تأسیس شود دي موزیم آثار څینې په ناخاپې ډول لاس ته راغلي دي، لکه: د بېلوبېل زمانو لرغونی سکې، خطې نسخې او هغه د ډبرو د لوښو ټوټې چې د سلطان محمود غزنوی د مقبرې په ودانۍ کې ساتل کېدلې. د ایطالوی لرغون پېژندونکو د کیندلو په نتیجه کې چې د غزنی په مختلفو سیمو کې په وکړې، ډېر لرغونی آثار لاسته راغلل چې څینې په له اسلام خخه مخکې او څینې نورې په اسلامي دورو پورې تراو درلود، نو ځکه پس له هغې د غزنی موزیم زیات ارزښت پیداکړ. د غزنی د موزیم آثار دوھ ډوله دي. یو ډول هغه آثار دي چې تر کیندنو پرته لاس ته راغلي دي، په عمومي ډول د غزنی له بازار خخه اخیستل شوي دي، لکه:

قلمي نسخې، ډېرې، لوحې او فلزې آثار چې د غزنی له بنار خخه دباندې له اطرافو خخه لاس ته راغلي دي او د غزنويانو په دورو پورې اړه لري چې په هغو کې دوي لوښې کټوي چې په هغې باندې د مات شوي صلیب او په کوفې خط د لیکنو علامې موجودې دي، د زمریانو مجسمې چې په بنونو د اویو د فوارو او یا شیندلو استفاده ترې کېده. د مرمر و ډېرې چې په هغې باندې د حیواناتو خېږې په خیالي بنه کیندل شوې وي، سکې، سفالې لوښی، د بنکلا ټوټې چې په غالب ګمان يا له خټې او څینې په محلې ګچ خخه دي. د دې آثارو په ډله کې شامل دي. د غزنی د موزیم ارزښت په دوو اصلونو کې نغښتی دي. لوړۍ دا چې موزیم د غزنويانو د دوران د هنري سبک بنکارندوبي کوي او دویم دا چې د غزنی د موزیم څینې آثار له اسلام خخه په مخکې دورو پورې تراو لري.